

UNIVERSITAT DE LLEIDA

DEPARTAMENT DE PEDAGOGIA I PSICOLOGIA

TESI DOCTORAL

**LES ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES DE L'ALUMNAT
D'ORIGEN IMMIGRANT A CATALUNYA.
UNA ANÀLISI D'ALGUNES VARIABLES DE
L'ÀMBIT ESCOLAR I SOCIOFAMILIAR.**

JUDIT JANÉS CARULLA

Director: Dr. Àngel Huguet Canalís

Lleida, 2006

Als meus pares, Joan i Antònia.

Agraïments

El més sincer agraïment al personal docent i administratiu dels centres educatius de la província de Lleida així com de la Comarca d'Osona que, tot i el volum de feina que tenen, m'han acollit i s'han implicat en aquesta recerca. A l'ensem, vull agrair la col·laboració de l'alumnat d'una manera especial.

També desitjo expressar el meu agraïment al Comissionat per a Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya, per atorgar-me una beca FPI durant el període 2000-2003 que m'ha permès dur a terme aquest estudi (Resolució publicada al DOGC núm. 3110, de 30 de març de 2000. Ref. 2000FI 00604).

A nivell personal, vull donar gràcies als meus companys i amics, molt particularment al meu director de tesi que m'ha ofert i m'ofereix un suport incondicional en tot moment, l'Àngel, i també al Ceci i al José Luis, que em recolzen i acompanyen en aquest intens camí d'aprenentatges. Sense ells, aquest treball no hagués estat possible.

D'altra banda, no puc oblidar l'important paper que han tingut els meus pares en la meva formació i el suport de la meva parella.

Mercès a tots i a totes.

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ.	15
PRIMERA PART: FONAMENTACIÓ CONCEPTUAL.	21
I. LES MIGRACIONS: UN FENOMEN MUNDIAL.	23
1. Algunes consideracions preliminars sobre les migracions.	23
2. Les migracions al món: Alguns fets i dades.	28
3. Les migracions a Europa Occidental.	39
4. La situació de la immigració a l'Estat espanyol i a Catalunya.	42
4.1. Contextualització: Panoràmica general de la immigració a Espanya en els darrers anys.	42
4.2. La distribució de la immigració a l'Estat espanyol.	46
4.3. Presència d'alumnat estranger a l'ensenyament no universitari.	50
4.4. La distribució de la immigració a Catalunya.	53
4.5. Fills i filles d'immigrants a les escoles catalanes.	59
4.6. L'alumnat estranger. Distribució territorial.	64
II. EL TRACTAMENT DE LES LLENGÜES A L'ESTAT.	75
1. Espanya: Un estat plurilingüe i pluricultural.	75
2. Els Estatuts d'Autonomia: Alguns trets rellevants en relació a les llengües pròpies i el seu tractament educatiu.	79
3. El català, llengua pròpia de Catalunya.	93
3.1. El marc legal del català.	93
3.1.1. La legislació del català en l'ensenyament no universitari.	94
3.2. El coneixement del català.	100

3.3. Usos lingüístics de la població.	105
III. LA LEGISLACIÓ EN MATÈRIA D'ESTRANGERIA:	
PANORÀMICA GENERAL.	109
1. Aspectes generals de la política migratòria en el marc de la Unió Europea.	109
2. Aspectes generals de la política migratòria en el marc de l'Estat espanyol.	115
3. Les polítiques d'immigració a Catalunya.	121
4. Les polítiques educatives a Catalunya en relació a l'alumnat nouvingut.	126
5. L'atenció educativa de l'alumnat nouvingut a Catalunya.	132
5.1. El Pla per a la Llengua i la Cohesió Social.	136
IV. ALGUNES APORTACIONS DE L'EDUCACIÓ BILINGÜE.	147
1. Consideracions preliminars.	147
2. Aproximació al bilingüisme i a l'educació bilingüe.	149
3. Models d'educació bilingüe.	154
4. Les aportacions de Lambert i Cummins.	160
V. LES ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES I L'APRENENTATGE	
LINGÜÍSTIC.	177
1. Les actituds lingüístiques: Aproximació conceptual.	177
2. Definició d'actituds lingüístiques.	180
3. Actituds lingüístiques i motivació per l'aprenentatge lingüístic.	183
4. Origen i canvi de les actituds lingüístiques: Variables determinants.	187
5. Aprenentatge de llengües i immigració.	192

VI. ALGUNS ESTUDIS REALITZATS A L'ENTORN DE LES	
ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES.	207
1. Estudis realitzats a l'Estat espanyol.	207
1.1. Estudis realitzats a l'Aragó.	208
1.2. Estudis realitzats a Astúries.	208
1.3. Estudis realitzats al País Basc.	210
1.4. Estudis realitzats a Galícia.	215
1.5. Estudis realitzats a Navarra.	217
2. Estudis realitzats als territoris de parla catalana.	218
2.1. Estudis realitzats a les Illes Balears, a la Comunitat Valenciana i a la Franja aragonesa.	219
2.2. Estudis realitzats a Catalunya.	221
VII. ALGUNS ESTUDIS SOBRE LLENGUA, ESCOLA I	
IMMIGRACIÓ A L'ESTAT ESPANYOL.	225
1. Estudis realitzats a l'Estat espanyol.	229
2. Estudis realitzats a Catalunya.	235
SEGONA PART: ESTUDI EMPÍRIC.	243
VIII. OBJECTIUS DE LA INVESTIGACIÓ.	245
IX. HIPÒTESIS.	246
X. METODOLOGIA.	247
1. Variables utilitzades en la investigació.	249
1.1. Variables considerades per a tota la mostra.	250
1.2. Variables específiques per a l'alumnat d'origen immigrant.	252

2. Participants.	253
2.1. Selecció de la mostra.	253
2.2. Composició de la mostra.	254
2.3. Característiques de la mostra.	255
A/ Característiques de la mostra total.	255
2.3.1. Origen.	255
2.3.2. Gènere.	255
2.3.3. Condició lingüística familiar.	256
2.3.4. Aspectes socioprofessionals i socioculturals.	258
2.3.5. Capacitat general d'aprenentatge dels alumnes de la mostra.	259
2.3.6. Coneixement de català i de castellà de la mostra.	260
2.3.7. Territori de residència.	261
B/ Característiques específiques de l'alumnat d'origen immigrant.	262
2.3.8. Temps d'estada a l'Estat i a Catalunya.	262
2.3.9. Edat d'arribada a l'Estat i a Catalunya.	263
2.3.10. Escolarització al país d'origen.	264
2.3.11. Àrea o país de procedència.	264
3. Instruments.	265
4. Procediments.	268
5. Tractament dels resultats.	269
XI. RESULTATS.	271
1. Actituds lingüístiques vers el català i el castellà dels escolars autòctons i d'origen immigrant.	271

1.1. Actituds lingüístiques vers el català.	272
1.2. Actituds lingüístiques vers el castellà.	273
2. Actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant en funció de l'àrea o país de procedència.	276
3. Actituds lingüístiques vers el català i el castellà de l'alumnat d'origen immigrant i autòcton de les comarques de Lleida i de la comarca d'Osona.	278
4. Anàlisi de les variables que determinen les actituds lingüístiques de l'alumnat.	283
4.1. Variables considerades per al total de la mostra.	283
4.2. Variables específiques per a l'alumnat d'origen immigrant.	306
5. Usos lingüístics de l'alumnat en contextos extrafamiliars.	315
XII. DISCUSSIÓ.	321
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.	333
ANNEXOS.	353
Annex 1. Qüestionari sociolingüístic i d'actituds.	355
Annex 2. Enquesta per al professorat.	363

“La societat catalana s’ha construït a partir de la immigració. La nostra llarga història de migracions, com a immigrants cap a aquesta terra i com a emigrants cap a d’altres bandes del món, constitueix un element bàsic d’allò que compartim. Ara, davant els moviments migratoris internacionals d’aquest principi de mil·lenni, la nostra memòria condiona la perspectiva i el compromís que assumim davant les persones i els seus problemes.

En aquesta primeria del segle XXI la fisonomia de la societat catalana ha canviat: la immigració procedent de països en vies de desenvolupament constitueix una realitat demogràfica consolidada, i la pluriculturalitat que en resulta, un fet desconegut. Les generacions més joves de catalanes i catalans ho viuen amb naturalitat. Catalunya és, ja, una societat plural i diversa” (Generalitat de Catalunya, 2005a: 37).

